

Культура і Побут

№ 37

Неділя, 27-го вересня 1926 р.

№ 37

Літерат-дефензивщики.

Кожен робітник, комсомолец, свідомий робітник і навіть міонер, проходить курс політграмоти, вчиться й навчається повторювати: нема «чистої» науки, «чистого» мистецтва—нічого «чистого» нема, а все має під собою практичну, матеріальну базу. Що правда, трудно було довести в окремому випадку правильність цього твердження. Навто складні передаточні паси в життєвому механізмі, щоб пачкою «от зараз», довести ув'язку між так званими базою та надбудовами. Це тим складніше в мистецтві, де «матерією» є така невловима, мало-підконтрольна штука, як слово людське, образ, образотворчість.

Та життя зі своїми «упертими фактами» трихоче наші науці марксистській «за допомогу». Воно (життя) особливо зараз, оголене класовими битвами-судачками, розкриває найтаємніші, найзахованіші таємниці ділового соціального апарату, оголошуючи найтонші зв'язки між «чистим» та «нечистим».

Ще минулого літа весь світ письменницький було приголомшено звісткою про те, що колись талановитий російський письменник Еміль Золя, перебуваючи в товаристві білогвардійського емігрантського «мочемісця», переробив свій відома твір «Пострілок», що в цьому висловлює глупоту російського білогвардійського офіцера. Зробив зараз Еміль Золя з цього твору свого апофеоза цього ж білогвардійського офіцера... За цим пішов колись відомий белетрист та публіцист Амфітеатров. Нещодавно виступив він з гнилим листом проти перевидання «Пострілка» його ж (Амфітеатрова) колись відомого твору «Голова Обманова». Пролітає зараз Амфітеатров—білогвардєць, сліди кровопролиття над ним «Голова Обманова» — родиною царя останнього...

Здавалось би, що до такої міри падіння може дійти лише здеморалізований емігрант білогвардійський, що згубив всяку перспективу і який будь зв'язок з життям. Та маємо й інші докази вірності нашого марксистського твердження. З особливою ясністю, виразністю, жорсткістю і до непереможності оголошення висунує це в останньому факті з життя літературного світу—листа-відповіді польських літераторів та публіцистів з приводу протесту французьких письменників на чолі з Анрі Барбюсом, з приводу білого терору в Польщі. Бачте, вони заявляють, що в Польщі все прекрасно і нікого не переслідують за переконаннями. Вони разом з тим з надзвичайним цинізмом виправдують провокацію дефензиву й катування комсомольців і всіх інших мислячих, як і працю військових судів.

Ми давно знаємо «сумнішність» та «об'єктивність» перешкоди польської публіцистики, і то особливо в справах робітничого та комуністичного руху в сучасній Польщі. Ми не дивуємось і підписам під цим листом-відповіддю шпехпольської дефензивної раті-богеми на чолі з премійованим юдофобом В. Раймондом, що пишуть «ди» та «кавтади» на честь «Раді Польщі» польської од можа до можа, «жордої Польщі великої, що з піднятим забралом захищає цивілізований захід од варварського скоду більшовицького»... Іхне місце тут. Бо не дарма ж він попав у побідовислі лаврати, буржуазія знає, кому давати премії. Ім і належало підписати цю «оду-аполотію сучасній папській Польщі. Та під ним же, на весь світ відомим тепер документом, ми бачимо і підпис Степана Жеромського. Степана Жеромського, що в останній рік лейтмотивом його творів було, «Душно в Польщі». Степана Жеромського, що своїм видатним художнім хистом, талантом візю, у які темні суті, глухий кут зайшла сучасна Польща з її люджерством «кресовим», юдофобією, дефензивою, шовінізмом. Степана Жеромського, що першим з польських літераторів, (як на три голови вищий за своїх оточення), зрозумів, що єдиним виходом з цієї задухи, новою ідеєю, що її слід підхопити всім письменникам, всім переродженим інтелігентів польський—є робітничий «ідея», «ідея», що стигне і зросте в робітничих кварталах, «ідея» найкращих інтелігентів, як Бачинський та Вечоркович, «ідея», що час від часу пробиває задушливе повітря сучасного громадського життя-буття польського і хвилями гніву революційного пістосує під брану Бальведеру... Це він, Степан Жеромський, 60-ти літній відданий, зневірившись у «мечі» польського шовінізму, зрозумів, що далі ширити та плодити бреші про «бачинський більшовізм» є безнадійною справою. І дав він свою «Ранню весну», де вперше в польській літературі більше-менше об'єктивно, з великим художнім смаком розвічує вузькоколейний, шалений польський націоналізм і кидав гасло: єдиним спасінням від цієї отруйної дефензивно-шовіністичної атмосфери може бути—«вітер зі Скоду»... І разом Степан Жеромський дає свій підпис під документ, автором якого є безперечно та-ж дефензива польська.

Цей документ зробив (та ще й зробить) тільки враження за кордоном серед усього, що є чесного, інтелігентного у цілому світі. Нас цей факт, не дивлячись на всю його незвичайність, не може привести до якоїсь засвіри. З цього факту ми ще раз пересвід-

розвиток самодіяльних мистецьких гуртків по клубах висунув нову організаційну форму—живу газету.

Жива газета, як форма впливу самодіяльності мас, з'явилася всього кілька років, а за останній час набула великої популярності серед клубних мас. Не тільки в центрі, але й по багатьох місцях на периферії організуються по клубах колективи живої газети, і шалом енергійної роботи витискують старі форми драматичної роботи. Ще рік тому назад політосвітнім органам доводилось рекомендувати цей спосіб драм-роботи, а зараз ідея «Живих Газет» має всюдні прихильників.

Одночасно практика сьогодняшнього дня свідчить (це стосується в найбільшій мірі харківських клубів), що захоплення живою газетою набуває подекуди небажаного характеру. Трапляється, що гуртківці разом з текстом живої газети приймають готові штампи у виконанні, роблять з них собі фетіш, захоплюються головним чином зовнішнім ефектом. Таким чином одна із форм самодіяльної роботи, що є найкращим засобом до об'єднання художньої роботи і гуртків, перетворюється у самоціль і стає часом суперечним до вищих форм художньої роботи.

Жива газета є однією з форм самодіяльної роботи у клубі і її слід рекомендувати, а разом з тим як зброю проти «любітельщини», «театралізації», затверділих форм старого буржуазного театру. Живу газету цілють і те, що боротьба її зі старою п'єсою має позитивні наслідки. Але разом з тим ми повинні застерегти від узагальнення цього принципу. Коли справа йде про винищення старих форм «любітельщини», про усунення халтурних постановок Грінців та Буваляцини, що й досі засмічують нашу клубні сцени старим мотлохом—то це дуже добре. Так коли похід проти старих неперіодичних п'єс починає переходити у привабливу позицію проти п'єс взагалі, то це вже є нещадно.

Сучасна, радянська п'єса вже є. Радянська драматургія, хоч повагом, але починає все

більш давати лутших п'єс. Ми маємо зараз десяток, другий назив, що заслуговують повного визнання. Вони або змальовують сучасний побут, або відбивають героїчну добу боротьби робітників та селян з капіталом. Їх значіння для усвідомлення мас, при хорошій постановці, може бути дуже поміжне і ніяк не менше від Живих Газет. Заперечувати проти використання цих п'єс для роботи у клубах, або навіть і цілковитої їх постановки драмгуртками, ніяк не можна. Отже використання п'єс у практичній роботі не тільки можливе, але необхідне. Розуміється в виборі репертуару треба мати на увазі також і технічні можливості сцени (кожного клубу зокрема), правда, тут можуть завадати, що драмгурток знову буде ухилитися в професіоналізм.

Чи постановка п'єс не викликає мовляв знов всі ті негативні риси, з якими доводиться ще й зараз вести боротьбу, а саме: гонитву за ролями, поділ на ампула, та антагонізм серед окремих членів гуртка?

Радянський репертуар в самій формі вияву здебільшого різнився від старої п'єси; в сучасній п'єсі елементи особистого життя поволі зникають, уступаючи місце моментам соціалізму; замість м'якоті відповідно сама форма театральності вияву. Тому побоюватись професійно-театрального ухилу не слід.

А щоб все така застерегти драмгуртки від цих ухилів, слід роботу його пілком зламувати з роботою клубів. Треба, щоб драмгурток не відірвався від політосвітних завдань (в цьому найкраще виявляти і Живу Газету), а ніколи, між календарним програвом, готувавши і показував повні п'єси. Жива газета дає можливість гуртку виявити свою ініціативу, відбиваючи темп сучасного життя, а п'єса було б лише відбивати зміст нашого життя, по-глубляючи свідомість мас.

Місцеві умови та підготовленість першопіків відкажуть, як у клубах найдоцільніше вести обидві ці форми театральної праці.

Л. БОЛОБАН.

Асканія нова.

(За матер'ялами обслідування Державного степового заповідника імені Х. Г. Раковського).

Державний степовий заповідник імені Х. Г. Раковського (колишня Асканія Нова, а по міськовому Чаплі) було засновано в колишніх маєтках Фальцфейнів за постановою РНК України 8-го лютого 1921-го року для збереження та вивчення цінного степу та його природи, збереження, акліматизування та живлення тваринних та рослинних родів, для утворення та масового розведення родів і рас народнього господарчого значіння.

Протягом 1921—24 рр. заповідник, що його вже було зруйновано за часів гоминської війни, не мав жодної матеріальної бази для існування наукових установ заповідника в цілому, а торішній неврожай спричинився до того, що заборгованість заповідника зросла до 160.000 карб.

Шукаючи виходу з цього тяжкого стану Наркомзем, який віддав цим заповідником, подав до РНК проект реорганізації заповідника. Проект передбачав залити в колишнього заповідника лише 3.000 десятків землі для наукової частини, а всю землю коло 40.000 десятків віддати для господарства різничого характеру. Цей проект Наркомзему стурбував наукові кола так України як і всього Союзу, бо заповідник здобув собі славу не лише своїм славетним зоопарком, але й тим первісним степом, що його проект Наркомзему зникнув би. Наркомзем України поручив справу перевести, до кінця цього року заповідника, обслідування його науково-експертною комісією, і за постановою РНК було утворено комісію у складі т.т. Каложного (НЕРС), академіка

В. Лиселького (Президент ВУАН), академіка Редіковича (Рос. Акад. Наук), проф. Сиренка (Укр. Голов. Наука), проф. Заваловського (Рос. Голов. Наука), проф. Опікова та Янагі (с-г. Наук. Комітет НКЗему) та експертів проф. Третьякова та Станчинського. Ця комісія працювала протягом 15—31-го серпня і прийшла до висновку, що через велике світове наукове та народно-господарче значіння цінних степів заповідника вони й надалі повинні залишитися заповідниками.

Нижче ми подаємо короткий звіт доповіді Науково-Експертної комісії.

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН ДЕРЖ. ЗАПОВІДНИКА ПРИЧИННИ ЙОГО.

Комісія виявила, що до 40.000 десятків всієї площі заповідника зараз експлуатується по в тому порядку, як не передбачає § 6 декрету РНК України 8/II 1921, і не забезпечує збереження степу. Навіть незначна частина, 846 десятків, що була виділена для попереднім власником під заповідний участок злилого Південно-українського цінного степу, хоч і не експлуатується, але далеко не забезпечена відповідним доглядом від випасування та порізання сілками, що сприяє зміні природного вкриття заповідного участку. Науковий установи досі не розгорнуто хоч з ініціативи окремих наукових сил, не діяли на всьому стані, наукову роботу проводилась. Відрукувало лизку наукових статей по журналах, видано два томи «Вісник Заповідника» та виготовлено до друку 30 аркушів наукових праць.

Наукова степова станція є те в періоді зародження і не має ані кабінетів, ані

лабораторій, а також найпотрібніших приладів реактивів та наукової літератури. Зоопарк, що має значне число місцевих та екзотичних тварин ссавців та птахів, не має можливості розвинути працю акліматизації, бо лише відносно парк до передово-людийного рівня. Ботанічний сад—гарний декоративний парк, але наукової роботи там не проводиться. Зоотехнічну станцію, що до 1918-го року було добре поставлено, останніми роками зведено на півець, проте в цих важких умовах вже розпочато працю з лісами, свинями та рогатою худобою. Фітотехнічна станція не організована і проводить лише випадкову роботу.

Зруйноване господарство заповідника, що правда повільно відновлюється, але не як допоміжне, а як само по собі за типом радгоспу, надалі загрозить цінному степовому масиву та індивідуально всього комплексу наукових установ, що з ним зв'язані. Житлову потребу задовольняє далеко незадовільно. Особливо потрібну збільшити площу наукової частини та житлові будівлі для робітників.

Чисельні екскурсії робітників, селян, школярів та відвідування річними і річними свідчать про найширшу популярність заповідника, але зростання цієї популярності випереджає зростання його організації і часто викликає почуття незадоволення у багатьох відвідувачів.

Головні причини занепаду заповідника комісія вбачає у зруйнуванні за часів голоду та громадянської війни фінансового стану заповідника, у труднощах підняти висококваліфікованого керівника організатора, у привабливості уваги цінніших вершників до господарства, що при тяжкому стані є зрозумілим та у невідповідності матеріальних засобів та реальних можливостей з планами наукової та культурної діяльності за-

повідника. Бракує також рішучого та витриманого плану розгортання установ, швидко часто зміна керуючого складу, а також одразовість заповідника від центру та неорганізованість наукових установ і хиткий стан їх співробітників, що перешкоджає підбору потрібної висококваліфікованої науково-робочої сили. Також бракує в центрі і на місці точного і правдивого уявлення завдань заповідника та методів і заходів організації такої установи.

Комісія ознайомилась з працею та матеріалами відділів заповідника: метеорологічного, гідрологічного (а гідро-геологічного) грунтознавчого (з геологією), ботанічного та зоологічного з маммологією, орнітологією, ентомологією, а також науково-степовою станцією, що її засновано в 1922-му році, але досі мало розвинуто. Ознайомилась також комісія з працею та попередніми висновками спеціальної наукової експедиції с-г. наук комітету, що працює в заповіднику та переводить загальне орієнтаційне топографічне грунтознавче та ботанічне обслідування заповідника. Нарешті комісія оглянула степи, перелори та поля заповідника та зібрала потрібні матеріали від адміністрації заповідника.

ХАРАКТЕР СТЕПУ Й ЙОГО ЕКСПЛУАТАЦІЯ.

На підставі цієї роботи комісія констатувала, що заповідник лежить в південній смузі підзони травяного степу, з назуваним ковилою та тирсом. Характер клімату, рельєфу ґрунтів, рослин та фауни місцевості має не одоманітний. З 40.000 десятків коло 1.000 є під будівлями, культурними насадженнями та інш. Перед революцією оралося 9.000 десятків, а нині коло 6.000, а решта під перелогом. Таким чином за часів Радкази нової землі на оралосі, а вже з'орану скорочено на 3.000 десятків. Проте ці 3.000 експлуатуються під сінокосом та випасом, ці

Журнали на Україні.

(За матеріалами Української Книжкової Палати).

1925 рік дав велике збагачення журнальної літератури на Україні. Лише чи не з цього року журнальна справа почала ставати на тверду матеріальну базу, що в значній мірі залежить і від економічного зміцнення нашої країни. Як що раніше передплачували журнали переважно інституції та організації, то зараз вже можна виділити соцідну категорію передплатників—поодиноких осіб, людей різних станів та професій. Метою цієї роботи є подати відомості про журнали на Україні. Це тим більш потрібно, що (при відповідній інформації нашого радянського суспільства) з нового господарського року треба чекати збільшення кількості передплат на журнали, як і поштів у них (особливо, звичайно, популярних та дешевих). Як досягнення в журнальній справі на Україні, ми можемо з одного боку, констатувати факт зростання української періодики, а з другого—періодичні мови інших нацменшостей. Що до місця видання, то, безперечно, Харків в цьому відношенні становить перше місце й його журнали розходяться по всій Україні. Періодичні видання, що виходять по інших місцях Республіки, мають здебільшого крайове (губернське, округове) значіння.

УКРАЇНСЬКІ ЖУРНАЛИ*

Де-які з журналів, що виходять укр. мовою містять статті й рос. мовою, (хоча є тенденція до цілковитого переходу їх на укр. мову). З окремих журналів можемо відзначити такі:

Сільсько-господарчі та природничі—«Агроном»—орган С.-Г. НКУ та ОЗУ Київщини, містить статті з питань агрономії (теорії й практики, останнє ч. вийшло аж у травні); «Земельник»—місячник науково-технічної секції Всеробітземайс—містить статті з громадського, професійного, кооперативного та с.-г. наукового життя (в Харкові), виходить акуратно, окреме число коштує 1 карб.; «Пасічник»—місячник, розглядає питання пасічництва, видає газ. «Правда Прилуків», вийшло останнє ч. за серпень (в Прилуках), окреме ч. 20 коп.; «Погода й життя» (Київ), видає Укрмет, журнал для спостережача-дослідника метеоролога, зацікавлений з виходом; «Полтавський Селянин»—вид. ОЗУ Полт., містить статті з с.-г., громадського (переважно, селянського) та політичного життя Полтавщини, виходить акуратно, окреме ч. 30 коп.; «Радянський Селянин»—орган НК Закарпаттв УССР, місячник, розглядає питання земельне, с. господарства, виходить акуратно, розрахований з збігом і мовою для масового читача—селянина; «Степове господарство»—місячник, містить статті науково-популярні, з сільського господарства, розраховуючи на читача—селянина, розповсюджені має майже виключно на Катеринославщині, тир. 2.000, окр. ч. 27 коп., записався з виходом вже 3-й місяць.

* Треба оговоритись, що хоч матеріали Укр. Книжкової Палати і є чи не найповніші й найвірніші на Україні, але ж, можливо, що ми в вичисленні чисел журналів, що вийшло в світ, помилились найбільш на 1 число.

Наукові—«Україна»—двохмісячник укр. мови, орган історичної секції УАН, виходить в Києві, окр. ч. 2 карб.; переважно статті з історії та історії літератури; «Записки історико-філологічного відділу УАН» (Київ) редагує акад. М. Грушевський, остання книга вийшла в липні, окреме ч. 2 карб.; «Бюлетень Кабінету Антропології та Етнології ім. Вовна» УАН, тримісячник, останнє число вийшло в червні, окреме ч. 75 к.

Партійні—«Комунар»—орган Київськ. ОНК КП(б)У, місячник, виходить акуратно, розрахований на Київщину та Правобережжя, ч. коштує 1 карб.; «Молодий Більшовик»—орган ЦК ЛКСМУ—літературно-художній, суспільно-політичний та науково-популярний місячник, видає ДВУ, в Харкові, виходить акуратно, ч. 35 коп.—журнал для комсомольців; «Селянин України»—орган Центр. Жилищного ЦК КП(б)У, видає ЦВ та газета «Селянська Правда», місячник, містить статті безпартійні, політичні та спеціальні що до життя, виходить акуратно, окреме ч. 15 к.

Літературно-наукові та громадські—«Червоний Шлях»—місячник, видає ДВУ, в Харкові, містить статті з громадсько-політичних та наукових питань, безпартійні, багатий відділ хроніки та бібліографії, виходить акуратно, окреме ч. 2 карб., журнал призначається переважно для інтелігенції; «Життя й революція»—місячник, містить статті з політики, економіки, марксизму, культури, мистецтва, побуту, науки й техніки, сільського господарства, відділ бібліографії; журнал розрахований для укр. радянської інтелігенції, видає ДВУ в Києві, виходить акуратно, ціна на рік 7 карб.

Універсальні та науково-популярні—«Всесвіт»—міжнародний універсальний двохижневик, видає газ. «Вісти ВУЦВК», журнал набуває все більшого розповсюдження, виходить акуратно, окреме ч. 30 коп.; «Глобус» такого ж змісту й напрямку журнал, виходить у Києві, видає газ. «Більшовик», двохижневик, виходить акуратно, ціна на рік 4 карб., розрахований на Київщину та Правобережжя; «Знання»—міжнародний, видає ДВУ, в Харкові, один з найкращих поширених журналів порівнюючи добре поставлених, містить статті безпартійні, наукові, політичні огляди, має відділ бібліографії, розрахований на письменного читача на периферії, виходить акуратно, окреме ч. 25 к.; «Зоря»—літературно-науковий та політично-громадський журнал Катеринославщини, місячник, виходить акуратно, окреме ч. 25 коп.; «Червоні Квіти»—двохижневик, видає ДВУ в Харкові, журнал для дітей шкільного віку, орган Центр. Бюро по дитячій та Головоцвху НК УССР, виходить акуратно, окреме ч. 30 к.

3 мистецтва—«Музика»—місячник, видає музичне т-во ім. Леонтовича в Києві,

торкається питань музичної культури, виходить акуратно, окреме ч. 75 коп.

Педагогічні та просвітні—«Радянська Освіта»—місячник, видає ДВУ в Харкові, містить статті з громадського та педагогічного життя, журнал розраховано на масового низового вчителя, виходить акуратно, окреме ч. 30 коп.; «Шлях Освіти»—видає ДВУ в Харкові, педагогічний журнал, розглядає питання теорії, методології, практики та побуту просвітної справи, розрахований на середнього педагога, виходить акуратно, містить статті здебільшого російською мовою (переважає), окреме ч. коштує 2 карб.; «Наша Освіта»—двохижневик Сумської Округ. спекури Наросвіти та Спілки Робос, містить матеріал переважно в масштабі округовому, виходить в Сумах, останнє число було за серпень, ціна ч. 30 коп.; «Селянський Будини»—місячник, орган ВУСБ, містить статті що до методології й практики сільбудицької роботи, виходить акуратно (в Харкові), окреме ч. 30 коп.; «Укр. Вісник рефлексології та експеримент. педагогії», видає в Харкові ДВУ—Укробнаука, статті з рефлексології укр., рос. та німецькою мовами, розрахований на педагога підготовленого, окреме ч. 2 карб., поки що вийшло 1 число; «Студент Револуції»—орган ЦВ та ХБ Пролетстуду, місячник, розглядає питання з студентського життя, виходить акуратно, окреме ч. 30 коп.

Кооперативні—«Нова Громада» видає Книгоспілка у Харкові, містить статті з питань кооперативу, науково-популярні, безпартійні та з життя кооперативних організацій. Розходиться майже виключно поміж кооперативців, переважно низового споживача, виходить акуратно, двохижневик, окреме ч. коштує 40 коп.; «Сільський Господар»—двохижневик, видає Господар-Союз, журнал розглядає питання з сільсько-господарчої кредитової та култарно-промислової кооперативу, освітньої життєвої організації, виходить акуратно, окреме ч. 50 коп.

Медичні—«Українські Медичні Вісти»—орган Київського Медичного Інституту, поки що вийшло одне число, вартість його 1 карб.

ПРОФЕСІЙНІ—«Робітник Освіти»—двохижневик, орган ВУЦВК та ХОС Спілки Робос, розглядає та освітніє питання з проф. життя робітників освіти на Україні, виходить акуратно в Харкові, окреме ч. 35 коп.; «Сільсько-господарчий Пролетар»—двохижневик, видає ВУЦВК Спілки Робітземлі, розглядає питання з профжиття робітників землі та лісу, виходить акуратно, на рік ціна 5—50; «Службовець»—орган ВУЦВК та ХОС Спілки торг. рад. службовців, освітніє їхнє професійне життя на Україні, виходить акуратно (у Харкові), двохижневик; «Цукровик»—орган ВУЦВК Спілки Цукровиків у Харкові, двохижневик, розглядає питання з проф. життя цукровиків; тираж хитається, виходить у світ акуратно, окр. ч. 20 коп.; «Червоний Зв'язок»—орган ЦП робітників зв'язку України, що освітніє їхнє профжиття, двохижневик, виходить акуратно (нещодавно українизувався).

БІБЛІОГРАФІЧНІ—«Нова Книга»—місячник, видає ДВУ у Харкові, журнал критики та бібліографії; подає статті з книжкової справи, критики, має багатий на рецензії

В. ИИНСИК.

3 Донбасу.

Промчався потяг. Через шпали дві босих дівчині брудних, струнких таких,—ідуть помілу немаче граються вони.

Пішли, побігли, заспівали і сміхом бризнули. Аж ось раз, другий засвистів недбало десь у посадці паровоз.

Здається, посеред уклону задиханий ледве кричить:—гей тормоза слабкіш, вагоми, гей тормоза слабкіш пустіть!

Все ближче, ближче. От на горі піднявся (тисячі руд!), гукнуло бадоро—і навколо нема нікого. Вітер, дим.

Квадрат останнього вагона іще сіріє в даліні, а я стою серед уклону в якомусь дикуму піснї.

І бризки сміху захолили, під ноги впали і хрустять черепашками. Мертво, голе руді посадни шелестять.

Дзвенять дроті—сумні рулади в повітрі ниньт. Тихне путь. В широкі рупори посадок далекі потяги ревуць.

Стою і думаю: кому ж я віддам і силу і любов? І жду—хтось прийде, мовить: друже, здоров!

Ідем туди, де молоді до праці сили устають, там в комсомольській вертій дії ми волю вітали своєю!

відділ бібліографії та спеціальної хроніки друку, друкується 7—87; «Літопис Українського Друку»—орган державної бібліографії УССР, видає ДВУ—Українська Книжкова Палата. Журнал подає спис всіх книжок, що виходять на Україні, з виходом у світ затримався на ч. 7 за 1924 р., але зараз друкується весь «борг» до травня 6. р.; з жовтня буде виходити двохижневиком, окреме ч. 25 коп.

ЛІТЕРАТУРНІ—«Плуганин»—орган ЦК та Харківської філії «Плугу», місячник, розглядає питання з теорії літературної справи, зразки плуганської творчості, критики, бібліографії, хроніки, останнє ч. було за серпень, ціна № 30 коп.

ІНШІ—«Червоний Клич»—орган ВУЦВК та ХБ МОДР'у, місячник, виходить акуратно двома мовами (рос. та укр.), розглядає питання спеціальні що до організації допомоги революціонерам світу, журнал почав виходити не що-давно, виходить акуратно.

На цьому ми закінчуємо огляд української періодики.

АНТ. КОЗАЧЕНКО.

Примітка: До редакції часто надходять листи з периферії з запитаннями що із журналів зараз видається на Україні. Отже, щоб поінформувати читачів про періодичну пресу друкуємо цю статтю.

перелогі витоптано та засмічено і процес поновлення на них степової рослинності значно порушено.

Площу степової цілини у 30.000 десятин використовується для випасу худоби без певного плану і частково виласється і так званий заповідний усяток. Через первісне господарче використання степової цілини стал степової рослинності в різних частинах степового масиву теж різний, так: 600 десятин, або 2% степове квітання зберігло добре, 4.800 десятин або 16%—середньо, а 18.000 десятин або 60% зберігли не квітання зовсім погано. Про решту площі нічого говорити. Отже зі всіх 30.000 десятин степової цілини—25.000 десятин, або 84% є під більш-менш нормальним рослинним квітанням степового плато та степових низин. 4.000 десятин, або 13% так само під степовою рослинністю, але зміненою через засмічення та витопчення худобою і 1.000 десятин—під цілком чужою для нашого степу бур'яною рослинністю.

Комісія вважає, що назву степового заповідника можна виправдати, але при умові так певних заходів до відновлення нормального рослинного квітання степу, де воно зберіглося та фавни степу, як і до відновлення нормального рослинного квітання тої частини цілини, що її порушено господарчим використанням. Причини сучасного стану степу комісія вбачає в господарчому використанні степів заповідника для худоби, без правильної організації кормової степової площі, а почасти і під різництво. Крім того до цього спричинялись і сітка цілини, що порізує степи заповідника, обслуговуючи не лише заповідник, але й околиці села, а також степові пожежі, які що-року охоплюють великі площі.

Збереження та відновлення природного стану степів заповідника, на думку комісії,

можливо лише при усуненні причин, що повед до його знищення.

Цілиний масив підденно-трав'яного степу, що зберігся в держзаповіднику є єдиним великим масивом не лише на Україні, але й взагалі в степовій зоні північної півкулі землі. До того площа його, хоч і менша за площу масивів низки американських та австралійських масивів, все-ж достатня, щоб при сприятливих умовах на довгий час зберігати тут увесь складний комплекс первісної степової природи, до фавни виключно, при поступовому частковому відновленню вимерлої та знищеної фавни великих степових ссавців. Цей степ дасть змогу всебічно, систематично та планово вивчати стаї та зміни степової природи, а це поведе до детального з'ясування всіх природних умов сільського і взагалі народного господарства степу та підденної, найбільш посушливої і найменш вичерпної її частини. Це вивчення дасть змогу доцільно та планово поліпшити с.-г. не тільки в районі заповідника та на Україні, але почасти й у цілому Союзі. Наукова робота, використовуючи великий середній масив, сприятиме вивченню стійкості природи і правильному економічному надпопільному побудуванню сільського господарства.

Зоотехнічне господарство заповідника, що розраховане переважно на масового організованого споживача, буде для господарства найрентабельнішим продуктом, збут якого забезпечить розвиток скотарства на Україні та в Союзі. Різництво господарство, що навіть буде обмежене захисною площею 3-хазявчої смуги, яка забере до 6.000 десятин, теж зможе стати рентабельною, використовуючи засів-площу, крім задоволення потреб заповідника на продукцію масового засівматеріалу поліпшених сортів, що привозяться фіто-технічною станцією заповідника. Взагалі, коли всі вважально

сприятливі можливості, що є на цілинному масиві та на території заповідника, не буде використовуватися односторонньо, а коли основні галузі наукової праці та господарства буде органічно між собою ув'язано то цілиний масив та вся територія заповідника будуть як найдоцільніше використані.

ВИСНОВКИ КОМІСІЇ.

Отже виходячи з світового наукового та великого народно-господарського значіння заповідника та сучасного його стану, Комісія вважає за потрібне перевести організацію заповідника. Поліпшення слід здійснити постановою уряду від 8-го лютого 21-го року про заснування заповідника. Господарство заповідника організувати як допоміжне, з'осередивши виробничо-господарську частину в Добурді і звільнивши Асканію Нову, але зберігши єдиність усієї системи заповідника та керування ним. Слід розгорати далі наукові установи: в першу чергу потрібно вважати за заповідний увесь масив незораних степів коло 30.000 десятин. До заповідно-цілиного масиву повинно прилучити і всю площу степових порелогів, крім тієї, що є втрехсот-сакжневий прикордонний смуги. Почати планове відновлення природного стану степу там, де його порушено нераціональним господарчим використанням; на заповідній території по різних природних районах відвести до 20% усієї площі, (до 60.000 десятин) під захисті степової участини, під степовий відділ зоопарку та для інших наукових потреб. Нарешті на заповідній території дозволяється господарче використання випасів та сіножатів в розмірах та формах сучасно-нормованих, а до встановлення цих норм та розмірів тимчасово обмежити зоотехнічне господарство заповідника до пересічної норми—однієї віди на десятину. При організації господарчого використан-

ня заповідної території степу слід рішуче та планово провадити правильну організацію кормової площі для забезпечення зимового корму зоопарку та худоби заповідника.

Слід також перейти для цього до засіву кормових рослин на полях та до закупівки для чого в першу чергу перевести колоріацію Чапельських болот. У всіх галузях скотарства слід провадити племінний напрям, з'окрема поширити племінний напрям. Розвиток різництва слід обмежити площею 300 сажневої смуги, що потрібна для захисту заповідної степової території. Слід також до краю обмежити число шляхів та почати переводити будівництво для життя робітників, наукових співробітників, для наукових установ та для розміщення експериментів. Для цього слід забезпечити всі потрібні витрати з державного бюджету, а прибутки від господарства повертати на відновлення та розвиток самого господарства та на поширення наукової роботи та культурно-освітньої діяльності заповідника, в додаток до основних сум, що виділяється на заповідник з державного бюджету.

Кшторис заповідника на утримання наукових установ та питань, що вираховано по держбюджету на 1925—26-й рік, в розмірі 105 т. карб., слід вважати за мінімальний. Далі слід огосити заповідники та принаести до заповідника острови Джарігач, Чурико та Тендер. Безумовно слід також відновити діяльність комітету заповідника та його постійної президії у Харкові, а також сформулювати дирекцію заповідника і до вирішення справи про заповідник в загально-республіканському масштабі ліквідувати заповідник у віданні НКЗему по лінії с.-г. наук. комітету. Слід також виробити статут та затвердити його законодавчим порядком.

Театр в Західній Європі.

Сучасна Західна Європа переживає в галузі театрального мистецтва справжній застої. Де-які країни, як от Франція та Англія не тільки йдуть уперед, а навіть, регресують. І тільки в одній Німеччині в деякій мірі порушилась ще мистецька думка, чогось шукає, до чогось прагне.

Хоча це і чудно, але не зважаючи на те, що в Німеччині є окремі міста, які живуть власним культурним життям (Мюнхен, Дрезден, Ляйпціг) суть театрального життя в Німеччині можна розпізнати тільки по Берлінських театрах.

Але те, що в Берліні є дуже багато талановитих та визначних сил не рятуює ні країну, ані навіть столиці від безупинних криз. Річ у тім, що останніх років у зв'язку з господарним збанкрутуванням Німеччини мистецтво підупало там цілком. Зубожіння країни насамперед вдарило по мистецтву та його робітниках. Правда, недавно міністр культури заявив на засіданні Пруського ландтагу, що буде вжито всіх заходів підтримати мистецтво, але поки що по Німеччині чути стоїти.

Загальна картина театрального життя Німеччини така. У літературно-драматичній творчості помічається великий брак творчих сил. Багато талановитих режисерів, акторів, митців, але більшість з них ніде пристосувати свої сили. Увесь час перебувають свіжі артистичні таланти, крім опери, де явно не вистарчає теоретичних і прем'єр взагалі, але театри зникаються один за одним: нема збору. Із сотні театрів у Берліні наприкінці минулого сезону працювало не більш як 15. Кадри безробітних акторів просто лягають своєю кількістю. Число безробітних збільшилося не тільки через крах театральних підприємств, а й через систему антрепренерських трестів, що запанували в Берліні. Там 40 театрів держало в своїх руках 18 антрепренерів. А на всі ці 40 театрів припадало усього тільки 600 чоловік акторів. Пояснюється це тим, що через трестівську систему антрепренери за однією трупою обслуговують зразу кілька театрів. Разом з цим однак, при катастрофічному безробітті тисяч акторів даються феноменальні оклади прем'єрам, що одержують частенько платню над пів мільйона марок.

Надто тяжко господарча криза країни відбилася на оперній справі. Під час інфляції опера почала пустіти. Найкращі актори порозбігалися за кордон. Ця криза була ще і північною зими, коли з 4 великих оперних театрів в Берліні два цілком збанкрутували. Театр Народної Опері закінчив своє діло продавши з аукціону декорації, реквізит та буталофору, а другий берлінський оперний театр не закрився тільки тому, що магістрат саме в час підсудув субсидію на 175 тис. марок. Державна опера, що орудує, як відомо двома іншими театрами, закінчила сезон з

дефіцитом в 2½ мільйона марок. Як повідомляє «Прагер Прессе» міністр культури на засіданні ландтага запевнив депутатів, що оперні справи покращаються. Це покращення очевидно станеться знов же таки коштом державної субсидії.

Ціла низка причин викликаних суспільно-політичними умовами Німеччини, доводили до того, що берлінські режисери дбали в більшій мірі в галузі мистецько-ідеологічних шукань. Як що де-які роки тому всяке новаторство в Німеччині в театральній галузі обов'язково зв'язувалося з іменем Макса Рейнгарда, то зараз про цього учора ще передового режисера, говориться не більш як про досвідченого директора. Маючи в Берліні три театри (Дейтшес театер, Камер-шіле, Комедіе) Макс Рейнгард не знімається тепер вище тільки пристойного постановщика. Він як режисер, безумовно сумлінна людина, багато працює в галузі чистого естетизму, але значно нижче стоїть як новатор проти інших німецьких експериментаторів.

Загальна лінія німецького режисерського новаторства по своїй суті полягає насамперед в боротьбі з акторським дилетантизмом. Виявляється, що поза межами Німеччини була помилкова гадка ніби то німецькі актори орудують великим майстерством. Режисерам цих років довелося прикласти багато зусиль, дисциплінувати акторську техніку так, щоб її можна було пристосувати до нових театральних форм.

До останнього часу німецька драматична сцена знала тільки двохмірність, тобто акторське тіло рухалося в двох площинах—в широчину і довжину. Отже просторини не була зовсім завойована. Нині режисери новатори намагаються використати сценічну площину трьохмірною—ще й в височину, тобто як це робиться на російській сцені.

Найцікавіші для нас режисери в Німеччині це Еснер, Рейх, Гартунг, Мартін та Брехт.

Еснер зараз дуже популярний в Німеччині. Він визначився на початку революції. Він був за режисера в Гамбурзі, потім за директора в Кенігсберзі. Пізніше був призначений на інтенданта берлінського державного театру. І ось під проводом Еснера державний театр став першим та зразковим театром у Берліні. Еснер був першим вразив берлінську публіку заміною ландштафа на деревляну драбину на сцені. Він зробив це в постановці «Вільгельма Телла». Другою постановкою п'єси Ведекінда Еснер вразив публіку суто драбиною на сцені. Він зробив це в постановці динамічним темпом акторського діалогу та гри.

Еснер весь пройнявся цікавістю до соціальної проблеми. Цікавлючись і ідеологічною стороною п'єси, він ґрунтовно переробляв драматургічно кожний твір перед його постанов-

кою. Режисерський підхід Еснера цікавий тим, що він будує всю п'єсу на головному герої; другорядні ролі в Еснера втрачають свою індивідуальність і беруть участь як допоміжні елементи. За такою системою паралельні дії зникають. Другорядні дієві особи, втрачаючи свою індивідуальність та характерність, обертаються в сіру масу. Замість ансамблю в Еснера соліст з виразним інсценіровкою. Він розвиває дію п'єси.

Віддаючи другорядні ролі і незначні сценки, досконало орудуючи сценічним апаратом, поділяючи п'єсу на головні елементи, Еснер досягає в своїх постановках надзвичайної монументальності.

Є в Еснера ще одна властивість—це надзвичайно зміни організувати великі масові сцени, надто військові з невеликим акторським складом.

І не зважаючи на все це, не зважаючи на те, що Еснер безперечно один з найцікавіших режисерів в Німеччині, він стоїть далеко позаду наших передових режисерів. Часто й густо сцени його бувають невдалі та нудні. І взагалі йому як і решті німецьких режисерів далеко до віртуозності та мистецької досконалості наших режисерів.

Характерна річ, що останнім часом у Еснера помічається перелом, що ще недавно був сенсацийним і зв'язувався з іменем Нікасо. Еснер повертається до академізму.

Засада Еснера в тім, що він поставив перед німецьким мистецьким світом актуально питання про вирішення проблеми просторини, про обертання сценічної площини в драбину, і дальший розвиток цієї площини. Він змінив безоглядну віру в неограниченість стилізованої рамкової сцени. Але завойовуючи сценічну просторини драбиною, Еснер допускає компроміси: м'яв декорації серед п'єси, вживав завісу після сцени і взагалі використовував чимало способів старої декоративної сцени.

Послідовник Еснера, Рейх, остаточно скасовує декоративну систему і перетворює сцену в ігрову площину п'єси. У нього вся акторська гра скупується на загальній сценічній площині. Така система дає змогу грати без пав і одночасно кілька сцен. Метод роботи Рейха—реалізм, простота та ясність сценічного виразу і руху. Він, подобно Еснерові, ґрунтовно переробляє текст драми, роблячи її соціальною змістом і динамічною театральною формою. Слід зазначити, що ні для Еснера ні для Рейха взагалі не існує недоторканості авторського тексту. Обидва вони переробляють його відповідно до вимог сучасності.

У Німеччині Рейха вважають за дуже сміливого новатора: наприклад, він заміняє симфонічний оркестр, що його вживав для акомпаніменту Макс Рейнгард, на цілком для чистення чобіт: ритм її, коли вона чистить чобіти, акомпанує монологом актора. У постановках Рейха конструктивізм сполучається з великим внутрішнім соціальним змістом і ве-

де, на думку німецької театральної критики, до нового поглибленого реалізму.

Гартунг, Кельнський режисер, займає місце далеко скромніше, ніж Еснер та Рейх. Він усавився тим, що, як спеціаліст сценічного апарату, підвищує рамну на кілька метрів над оркестром і продовжує її далі в залу глядачів, цим режисер збільшив підсценічну просторину, а акторам дав змогу виступати з під сцени.

Режисер Мартін відомий як основоположник у театрі експресіонізму. Його постановки йшли без декорацій з густим гримом у акторів, що скидався на маску; у нього—простота, ошадність і типовість рухів та одягів. Уся п'єса ґрунтується на ритмі, доміжно—динамічному. Мартін заводить на сцені, яко дієвий елемент, машину. Мартін ставить п'єсу Толера «Машиноборці» у царкові. Сцена показувала справжню фабрику. Цікаві режисерські способи роботи Мартіна з акторами. Надаючи великого значіння сценічному слову, він компанував його в акторів метрично-ритмічно, а рухам акторів надавав нагальності та поривчастості, при тім кожному акторові давалося відповідний ритм руху й слова. Така сама індивідуалізація надавалася Мартіном і в одягах та гримі. Через це Мартінові інсценіровки були схожі часто на театр, машину маріонеток, де найхарактернішим були барвисті контрасти. Мартін більш стилізатор, ніж конструктивіст.

Нарешті Брехт—сам письменник режисер цікавий тим, що він будує свій театр як ярмарковий балаган. Його засоби виображення та виразу надзвичайно примітивні й прості. Брехт широко вживає акробатики. Його постановки відзначаються великою оригінальністю та великим хистом акторського майстерства.

Оце все, що є більш менш цікавого на тлі німецького театрального життя та що було привабливим минулого сезону.

Нещодавно в газеті «Фосіше Цайтунг» вміщена була цікава стаття Еріка Моссе про перспективи зимового театрального сезону в Берліні. Виявляється, що ці перспективи мало втішні. Число театрів, що працюватимуть в зимку поменшало проти весняного сезону. Чомусь уже замовили розмови про новаторське шукання і всі надії складаються на старого ратівника—Макса Рейнгарда.

Як що за ратівника повинен стати Макс Рейнгард, то очевидно, найбільші здобутки театрального сезону в Берліні це буде щиро зовнішня пишнота постановок та все так сама стара естетська рафінованість. Слід гадати, що надто високо такі здобутки театрального мистецтва в Німеччині не поставлять.

Проте, все таки Німеччина проти інших європейських країн в цій діяльності поступово країна. Як ми побачимо в дальшій статті, в інших країнах Європи театральна справа стоїть далеко гірше.

І. ТУРКЕЛЬТАУ.

Побутовими нетрами Кам'янецьчини.

(Подорожжя).

Для військових потреб царський уряд поклад кордоном проложив бруковані шляхи рівні. Чи то дощ, та негода, чи ясен сонячний день—їхати по них гладко і весело...

До Вінковець од Кам'янина-Подільського верст 70. Візники помахує добою пугною, кові монотонно вибивають по бруку,—а навколо краса!

Коли дивитись на Поділля згорі, коли не брати в іменю вищою пошитою понівеченої прапратівським зяриадним землі; коли не брати на увагу убогости невеличких сел, що губляться в кручах, забіти злиднями, тоді Поділля—рай земний...

Сонце заходить, а навколо гаї і товтри*)

вкриті туманом надвечірнім. Смеркає...

— Ще далеко до Вінковець?

— Ось доїдемо до веретви—подивимось...

Тпру!...

Встаємо, дивимось. 8-ма. Значить до Вінковець 12 верст.

— Доїдемо, вуйко?

— Та доїхати можна, але небезпечно, бо так тік, а на Ушицькому шляху кручі, де стратили і коней і воза.

— А де ж заночуємо?

— Доведеться в Сиворогах... Віно-о!

Гішта!—і махнув пугною.

— Переночувати у вас не можна?—зани-тимо дядька, що перелякано виглянув через поріг у темну ніч.

— Панийте до школи, тамонько...

«Школа» оказалась звичайною другою по-зовною дядьківської хати з вибитими вік-нами і з ремонтом в середині. А прийняти таки нас прийняли. В хаті дядьківській че-пурно приймають. Двоє ліжок з одного й дру-гого боку по-під стінами, перепопанні виш-тими подушками, на столі кліпає лампочка.

— Де ж ваш учитель?

— А там,—сказала господиня і махнула

«туди»—на село,—рукою.

*) Вилинали гори.

— А все ж таки де він?

— А ось я малого розпитаю. Сянку, по-кажи панові де вчитель.

Синок, літ 15-ти, засучує халатні й веде.

Хат через п'ять підводить до вікна, ступає.

— Вуйко,*) вчитель є?

— Є, заходьте.

Заходимо. Невеличка кімната покрита ту-маном з гарячої картоплі, виспаної на стіл «вуйною», з туману виглянула білява по-стать 20-ти літнього юнака в подертому де-піниському мундирі англійського фасону. Трохи далі ми роздивилися, що вчитель си-дів над кучою гарячої картоплі і кидав в миску з кислим молоком. Знайомимося.

— Де ж ви провадите вільний час по-за шкільною роботою?

— А так собі...

— Та як так?

— А так...

— Газети читаєте?

— Рідко...

— На вулицю ходите?

— Де там! Селани й з дому прогнали б.

Як же, учитель—і на вулицю?

— А сельбуд, комсомол у вас є?

— Немає.

— Ось сьогодні, казали, у вас весілля,—

ходімо на весілля.

— Що ви? Ні, не їду. І вчитель ніяково озирнувся на господаря хати.

Поговорили пару слів, вияснили, що вчи-тель лише два рази на рік буває у місті, а то весь час провадить сам з собою. Не диво, що він так злічав, що весь час ханної з ним розмови він час од часу оглядав нас з віг до голови, ніби питаючи: «І в відкіль вони взяли на мою голову?»...

Ранком рушаємо далі.

Після кам'янистих узгір'я, півки гаїє ми

*) Вуйко—тітка.

нарешті їзджасмо у Вінківці. Коли ще до найбільше зберігся тип гоголівських містечок з ярмарками—торгашами, однією конку-ренцією, з кумами торгашів євреїв—то це на Поділлі.

Фірман з гіком проїдає по ярмарку, і на хвилину ми робимось героями дня. Чи то просто цікавість, чи бажання закнутися і позонити свіжого покупця, чи що інше при-мушує всю довгополю торговельну братію зупинити балаки і дивитися на проїзжого. Через п'ять хвилин ми переконалися в дру-гому. До нас в «гостинницю», що є просто зайзким двором, з кімнатою для ночівлі (на-велике диво оказалась без клопів і біліх) за-вітав один із представників місцевого ринку з пропозицією одвідати його смачного обіду.

Наше завдання—перевести курси-з'їзди для місцевої районної парторганізації. Як і треба чекати, товариш-партійці сходилися півтора дні, а тим часом дня нас обох, не-подолані, вдалося розглянути містечко.

Оглянувши базар (по тутешньому ярма-рок) та кооператив, цікавлюсь культурним життям і намацаємо ті культурні центри життя містечкового. Здавалось-би сельбуд-лок і є найбільшим центром. Іду...

В напівзруйнованому панському мастку, де розташувалися райвиконком, в нижньому по-версі, (на горі лєйтка РК(б)У а в підвалі своєрідний «допр», при чому ув'язнені си-дять на східцях і лужаючи насіння, вигляда-ють з низу на проїжджих до РК(б)У—розташу-вався і сельбуд.

О 7 годині вечора афіша обіцяє «урочи-сте засідання РСМ та молоді села з приводу Міжнародного Юнацького Дня». Прихожу в сельбуд. В напівзруйнованому помешканні душ дванадцять—тридцять містечкового юнацтва, а селян і не чути. В президії вся влада з се-кретарем осередку та предом РК(б)У на чолі. Врочисто одкривається «урочиште» засідання говоряться довга промова під час жотрої чутється балаки і сміх...

Урочиште засідання кінчається і йдемо в «гостинницю».

А на селі за містечком різне музика, чути пісні.

— Ще б пак хто зійшовсь, коли на селі аж три свадьби,—бубонить Гайду.

— А ходім на весілля...

Пішли. Довгими кривими вулицями, орієн-туючись на контрабас, ми нарешті допел-темося до весілля. Ще сажень за п'ятнад-цять нас зустрів, тиняючись з нахилом до полемки, п'яний дядько. Далі пішли ступи дівчат та хлопців молодшого віку, а нарешті подвір'я переповнене музикою й танцями. Танцюють краков'як, мазурку, польки, му-зика запиваючи і закусуючи переростанню рі-же те чи друге...

— Ось де МЮД!...

Проходимо в хату. Хата переповнена до-рогими, що сидять за столами і так коло печі, на столі бутылки з-під випивки, на по-кутті «молоді». Все в пастрої, веселе й буйне. Ми стоїмо в сінях. Встають із-за столу, моляться богу, дякують одне другому, цілую-чи в зокрі уста чи засмажцтовану голову.

— «Гігієна!»...

Нас побачили. Підходить, як видно, стар-ший боярин.

— Ви хто такі, товариші?

— Свої.

— Ваші документи?

— В нас нема. Дома забули.

— Ваші фамілії?

Називаю я свою редактора окружної га-зети.

— Що ти брешеш? Ти редактор? Поди-вись на нього!

Вступаємо в дискусію і виявляється, що отой самий старший боярин ніхто інший, як селькор од Вінковецького району Б-рк, він же районний статистик. Отож він бояринне на донотонному, по своїй формі, весілі, ото він з молодію різне краков'як ша подвір'ї!...

На другий день в неїлю їду до костюду. Єлїтезний, колїс лшарпанїй такий, те-пер біленько помазаний,—чепурно виглядає. Вечоріє... А довїн тонко-монотонно скликає католиків до костюду.

А з села чулася музика і спів. То спра-вляли весілля.

С. БОЖКО.

Блок-нот.

Пленум «Гарта».

Пленум ЦК «Гарта» почнеться 28-IX в 7-й годині вечора в Центральному Сельбуді, площа Розі Люксембург, буд. 19. Там же розсудитимуть делегати, що прибувають на пленум, у тов. Гартуза.

ДО ВІДКРИТТЯ ТЕАТРАЛЬНОГО СЕЗОНУ ТЕАТРОМ КУРБАСА У М. КИЇВІ.

У першій половині життя, в Києві розпочинається театральний сезон першого революційного театру «Березиль», на чолі з народним артистом Республіки Лесем Курбасом. Надаючи виключне значення «Березиль» в справі розвитку радянської театральної культури, група діячів: Ол. Досвітній, Михайл. Семенов, О. Коцюба, Микола Хвильовий, Ар. Любченко та Павло Тичина виступає на відкритті сезону театру «Березиль», дим закликають і інших діячів мистецтва на Україні взяти участь у цьому святі.

МУЗ. Т-ВО ІМ. ЛЕОНТОВИЧА В КИЇВІ.

Конференція керівників музичного виховання. Т-во провадить підготовчу роботу до з'їзду в Києві конференції керівників музичного виховання в трудових школах. Завдання цієї конференції—визначити потреби музичних шкіл щодо музичної підручної літератури, щоб згодом на її потребу задовольнити, припинивши до роботи керівників музичного виховання трудових шкіл та композиторську майстерню.

Композиторська майстерня.

Після літньої перерви композиторська майстерня відновила свою діяльність. Центральне місце в роботі майстерні займає організація концертів сучасної європейської та української музики. Велику увагу майстерня зверне також і на роботу серед симфонічних ансамблів.

ПІСНЯ НА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІ ТЕМИ.

Головною метою пам'ятки пісню їм для сільсько-господарського господарства. Нагадамо найкращі частину їх.

1. Землеустрій.

а) Село до землеустрою (черезв'язь, далеко-земельна, багатоніж'я і в наслідок збитковості господарства, картина його занепаду).

б) Переведення землеустрою, громадського з'єднання, заснування земельних громад то-що, виявлення селянсько-господарської активності (заснування колективів та інших громадських форм господарства).

в) Село після переведення землеустрою. Картина підвищення селянського господарства. Збільшення прибутковості, культурне підвищення то-що.

П. Боротьба з посухою.

а) Посуха—дочка нещадного господарювання.

б) Боротьба з посухою шляхом правильного господарювання (різноманітність техніки обробки ґрунту та відновлення культури, молочарство та дрібне скотарство).

Нові видання.

ЮРІЙ ЯНОВСЬКИЙ. Мамутові бівині. Книго-спілка. Харків, 1925 р. П. 40 коп.

Це збірничок оповідань одного з молодших авторів, що виступив на літературне поле на початку цього року.

Збірничок містить 4 оповідання: Мамутові бівині, Історія поліпінниці, Роман Ма, Туз і шершень.

«Мамутові бівині» розповідають про боротьбу сільської Семки із злочинними представниками місцевої сільської влади. Як ці останні, дисававши про заміри сільської, хотіли його вбити, та замість Семки помилово забили одного з прибічників злочинців, а Семка таки довів справу до кінця і правду вилізла гору.

Три решта—епізоди з часів гоминської війни.

От «Історія поліпінниці». Політрук 5 роти заохочує в машиністку штаба Ольгу Полуботко, машиністка Ольга Полуботко закохана в політрука 5 роти. З метою розвідки політрука перекоди фронт білогвардійців і попадає в лапці контр-розвідки. Ротмістр контр-розвідки, перекоди політрука, що їм було відомо про його перехід, як і про все, що діється в штабі червоних, тому, що там є їхній агент Ольга Полуботко. Зрозуміло, політрук залясований гітлом і бажанням зникнути О. Полуботко, але швидко контр-розвідка його має вбити. Спосіб вбивства незвичайний—через кидання бомби. Та відважний політрук врятується: він схоплює літак у нього бомбу ще до вибуху, шпурляє її в контр-розвідників, а сам тим часом тікає в свій штаб. Далі стрічає О. Полуботко, яка відстрілюється тікає до білих. Потому настути тридцять червоних на білогвардійське замісто, де на бадю офіцерів політрук 5 роти захоплює і О. Полуботко, і як вода вношу тікає.

Це все передано на 10 малюсеньких сторінках імпресіоністичною формою писання.

Такого ж приблизно змісту в два других оповідання.

Доба гоминської війни безперечно має багатий для художників матеріал. Про неї вже було писано тисячу разів і мабуть, буде писано ще багато, та все те, що ми маємо—це по більшості рідкі епізоди, без будь якого синтетичного виображення доби. Тому дальше епі-водичне малювання вже мало чого дає нового і шерстєе цікавити читача.

Юрій Яновський очевидно, це зрозумів, щоб не бути схожим на тисячі попередніх, він па-думав відокремити на формі писання і на підборі пейзажних явищ та типів. Його герої такі, що ні в опції не горять, ні в воді не то-путь, з легкістю металки переносяться через фронт і кордон і хитрощами неадекватності швидко, без тонких нюансів і психологічної заваженості паросте у нього драматичний конфлікт: тут дилемат без сумніву, неадекватність жгуче і до кінця. Але сам автор у поясненні до постановки (ст. 3—6) каже: «сценарій не малює побуту... не малює психології окремих індивідуальностей. Основа сценарію протилежність двох основних класово-супереч-них ліній» і тому головне для нього «ритміч-ність, напруження дієвого процесу в грі». Пам стремлінням автора дати основне в головне для малювання того класової суперечності в по-яснюється схематичність його твору і Бондар-чук добре справився з своїм завданням. «Вар-пак» перекоди в доцільності такого підходу і навіть її невеличкі недоліки побуту, що їх, наперекір заду, все-ж такі дає автор (хви 4-й, 6-7 ролі, 1-го), якщо внаслідок із за-гального плану будови твору.

На закінчення треба сказати, що сценарій Бондарчука не дивляючись на трафаретний «ін-сценарій» за автором основного твору Від Шевчука тут взято лише тематичні дані.

в) З посухою треба боротися всією громадою (громадські з'єднання, переріси кооперативи та колективи).

III. Інтенсифікація селянського господарства.

(Цукровий район).

а) Убогість господарства (земельні нестатки, обмаль худоби через неможливість її прохар-чувати, господарство дає продукти лише для споживання сім'ї—єрповий лад рільництва, на ринок господарство не видає майже нічого, зайнята роботою сил).

б) Заведення в господарстві культури цукро-вого буряку (використання всієї робочої сили сім'ї, харч для худоби, підвищення врожай-ності хлібів на полі, підвищення прибутково-сті господарства—є що продавати, є за що купувати).

в) Цукровий буряк певний дивити до ус-відомлення господарства, (найкраще вико-ристання всіх видів від запродаження цукро-вого буряку в господарстві є можливим тільки через кооперування селянського господарства).

IV. У болота землю треба відвоювати (меліо-рація).

а) Земельні нестатки лісостепу, занепад гос-подарства, скрутість в худобу через нева-жасту випасів та корму, то-що.

б) Шлях або вихід з села (переселення), або придбання доброї землі через знищення болота.

в) Заснування меліоративного товариства, його робота, і т. ині.

Усім, хто цікавиться цією справою, а також і умовами, належить звертатись до Головоплі-освіти.

АЛЬМАНАХ. «НОВА ЛІТЕРАТУРА».

Видання Книтооспілки приступає до скла-дання першого альманаху «Нова літе-ратура», що має вийти до 1 грудня. Альманах будуть виходити книжками до 10 друкованих аркушів і міститиме поезії белетристику і дра-матичні твори. Матеріал надсилати на адресу: Харків, Спартанський, № 6, Редакційний Відділ Книтооспілки.

НІМЕЦЬКИЙ МУЗЕЙ ПРИКЛАДНИХ НАУК.

Мюнхенський музей природознавства та техніки відкрив музей, присвячений приклад-ним наукам, з метою розповсюдження знань про нові відкриття та винаходи. У музеї є такі рідкості, як експонат музею, лабора-торія алхіміка середніх віків. Під будинком реально уявлено копальні металів, каміно-го бутілля й т. ин. У секції астрономії зна-менитий планетарій, п. т. проєктований при-лад дає на стелі склепіння зображення перу-хомих зірок, а також сонця, місяця, планет і показує за декілька хвилин їхній добовий та річний рух. Цей апарат зацікавив усіх і є багато замовлень на нього. Музей зобов'язаний своїм існуванням не державі, а енергії інженера Оскара Міллера, що продовжує працювати.

апас міру. Яновський же надто зловживає цими прийомами, а образи у нього подекуди надто неважливі і ні чорта не говорять читачеві.

«Вода драгувалась із машиністом і його ма-буть істоту».

«Прилад для денного освітлення десь блу-кало за горизонтом, і який куря стали потроху вибірувати небесне прося».

«Степ широкій як калюш».

Порівняння мають завдання підкреслити якийсь зв'язок, надати йому більшої повноти, а чи вбагачують уявлення читача наведені образи? Навіщо. А тим часом таких рядків можна навести багато.

Отже переобтяженість оповідань образами, часто надто неважкими, бо затівають основну думку, імпресію у формі писання і непи-совість виображених епізодів робить збірничок приступним для обмежених кол читачів.

М. Г.—ун.

Ст. Бондарчук. Варпак, сценарій на тему вір-шу Т. Шевченка «Варпак», на 2 розділи з прологом і епілогом. Видання друге. Театраль-на бібліотека ДБУ. Ст. 53, 1925, ціна 30 коп.

На протязі часу менше року творець виходить другим видавцем—це чи не перший випадок у практиці театральних видань ДБУ, і це вже одне свідчить про певну цінність твору.

Діалог, прочитання твору, бачимо, що на-писано і вміло і—що найголовніше для режі, привабливо до колу, надзвичайно сценічно: У перших сьомі явах розділу першого діе експозиції, де скаржиться на відносини давніх осіб по-між собою і намічено основну ідею твору—«безправність селянина з його стремлінням визволитись з-під неволі кри-пачтва»—з одного боку і панське саваїлля й тяжке зупинання над селянством—з другого. Починаючи з 8-ї яви і особливо в розділі дру-гому, дія стрімко вде твору, кожний рядок все більш-під більш напруження аж до силь-ної трагічної розв'язки.

У «Варпак» є одна стилістична особливість. Коли багатьом драматургам доводиться закла-дати зайву розгукність їх творів, то у Бондар-чука він може віддатися задоволенню схематич-ним, без тонких нюансів і психологічної заваженості паросте у нього драматичний конфлікт: тут дилемат без сумніву, неадекватність жгуче і до кінця. Але сам автор у поясненні до постановки (ст. 3—6) каже: «сценарій не малює побуту... не малює психології окремих індивідуальностей. Основа сценарію протилежність двох основних класово-супереч-них ліній» і тому головне для нього «ритміч-ність, напруження дієвого процесу в грі». Пам стремлінням автора дати основне в головне для малювання того класової суперечності в по-яснюється схематичність його твору і Бондар-чук добре справився з своїм завданням. «Вар-пак» перекоди в доцільності такого підходу і навіть її невеличкі недоліки побуту, що їх, наперекір заду, все-ж такі дає автор (хви 4-й, 6-7 ролі, 1-го), якщо внаслідок із за-гального плану будови твору.

На закінчення треба сказати, що сценарій Бондарчука не дивляючись на трафаретний «ін-сценарій» за автором основного твору Від Шевчука тут взято лише тематичні дані.

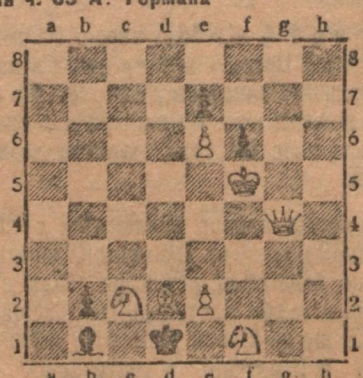
Шахи й шашки.

За редакцією І. Л. Янушпольського.

ч. 35, 27 вересня 1925 року.

Умовні значки фігур: Кр—король, Ф—ферзь, Т—тура, С—слон, офіцер, К—кінь, п—пішак.

Завдання ч. 35. А. Германа

Білі—Кр f5, Фg4, Сd2, Кe2, f6, e2, e6 (7)
Чорні—Кр d1, Сb1, a2, b2, e7, f6 (5)

Мат за два ходи.

Партія ч. 35. Індійська.

Відиграно на Всесоюзному турнірі в м. Ленінграді у серпні 1925 р.

Білі—Модель.

1. Кg1—f3
2. c2—d4
3. e2—c4
4. Кb1—c3
5. e2—e4
6. Оf1—e2
7. Оe1—e2
8. d4—e5
9. Фd1—c2
10. Сc1—e3
11. e4—f5
12. Сc3—g5
13. Кc3—d5
14. Кf3—h4

Кg8—f6

g7—g6

Сf8—g7

d7—d6

Кb8—d7

О0—0

e7—e5

d6—e5

Кf6—h5?

f7—f5?

g6—f5

Фd8—e8?

e5—e4

Сg7—e5

Чорні—Бурмистров.

1. f8—f5

Крg8—h8

Фe8—g6

Кh5—f4

Кd7—f6

Кf4—e2+

Сc8—e6

Кf6—h5?

Кh5—f6

Сe—d6

Сe6—f5

Сd6—c5+

Кf6—h5

Чорні здалися

9... c7—c6.

Единий хід, що обоюма пішаків e5 і f5.

Чорні при своєму 17-му ході програвали цей цікавий хід білих.

Модель, перший переможець цього турніру, зіграв цю партію дуже цікаво.

Партія № 32. Німська.

Відиграно на 2-му Всесоюзному чемпіонат-турнірі у Москві у 1925 р.

Білі—Б. В. Німцов.

Чорні—С. А. Соколов.

1. c3—d4

b2—c3

c3—b4

b4—d6

g3—f4

d2—c3

c3—b4

d4—b6

a1—b2

b2—c3

b1—a5

c3—b4

b4—d6

d6—c5

f6—g5

g5—h4

e7—c5

f7—f6

e7—d6

b6—a5

a5—c7

f6—g5

h8—g7

j6—c5

g7—f6

e7—d3

14. b2—f4

f4—d6

e3—g5

a3—b4

b4—c5

f2—g3

g3—h4

e1—d2

h4—g5

c5—e3

g1—h2

e3—d4

f6—e5

g5—f4

h4—f6

e8—c7

c7—e5

f6—g5

g5—f4

f8—g7

e5—d4

h8—c7

c7—d6

Чорні здалися

ХРОНІКА.

20 вересня у Москві закінчився Всесоюзний шаховий турнір робітників. Брали участь 42 чол. 1-й приз і звання переможця турніру робітників 1925 р. виграє Т. Лесман (Ленінград, металіст), 2 і 3 місця взяли Фрейндберг (металіст, КХЗ), переможець торішнього чемпіоната, і Тесленко (транспортник, Харків—Сортаровича), 4—Ваум (будівник, Москва; далі—Богданов (Київ), Семенов (Л-град) і інші.

25 вересня тов. Янушпольський грав у Центральному клубі (Кацарська 9) одночасно 20 партій; результат—14—3=3.

Наука й техніка.

ПРОДОВЖЕННЯ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ.

Американський вчений Меїо на підставі багатьох статистичних даних, стверджує, що вік людини де-далі все більшає.

1850 року середній вік людини був 40 років, а тепер 58 років.

Таке продовження людського життя пояснюється поліпшенням гігієнічних умов, а також успіхами медицини в боротьбі з усіма хворобами, особливо ж у попередженні хвороб. Надто багато користі дає запобіжне щеплення сукроватками.

В багатьох країнах, де гігієна зразково поставлена, де-які хвороби зовсім зникли. Наприклад, виспінного тифу, що через воші видається від хворого здоровому, зовсім не було в більшості європейських країн, бо там нема вошей.

НАЙНОВІША ТЕОРІЯ ПРО ВНУТРІШНІЙ СТАН ЗЕМЛІ.

До цього часу панував погляд, що сере-дина землі складається з вогняно-рідкої маси.

Найновіші ж досліді землі показали, що факти підтверджують інше, а саме, що зем-ля від поверхні до самого центру—тверда маса.

Проф. Вашингтон, автор нової теорії, по-дає такі факти, що підтверджують її.

1) Коли б земля складалася із тонкої ко-ри круг вогняно-рідкої маси, то місяць, над-то вона, як і сере яйця, не могла б оберта-тись рівномірно круг своєї осі (круте яйце рівно обертається круг осі).

2) Землетрус викликає хвилясті коливан-ня поверхневих і внутрішніх шарів землі, при чому повстають хвилі продовжні, а також і поперечні. У рідкій ж масі можуть повстати тільки продовжні хвилі.

3) Коли б земля мала в собі рідку масу, то вона, як і сере яйця, не могла б оберта-тись рівномірно круг своєї осі (круте яйце рівно обертається круг осі).

Хоча температура землі дуже висока, але на те, щоб обернути всю середню масу в рідкий стан під величезним тисненням, під яким вона перебуває, вона не досить висока.